

Валентина ЖОРНОКУЙ

ORCID 0000-0001-7706-8538

ЗАСНОВНИКИ В. УЧАСНИКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ТОВАРИСТВ: СУЧАСНИЙ СТАН ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ

УДК 347.191.4

Постановка проблеми. Поширення корпоративної форми підприємництва, на думку В. В. Луця, обумовлено тими перевагами, які вона має порівняно з індивідуальною підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи, а саме: можливості акумулювати у власності господарських товариств значних обсягів капіталу, об'єднання наукового та інженерного потенціалів, забезпечення стабільності господарської діяльності незалежно від змін у складі учасників товариства [1, с. 6]. Саме від того, чи визнається особа суб'єктом корпоративних правовідносин, буде залежати можливість набуття нею суб'єктивних прав та обов'язків, а також використання способів захисту її прав та інтересів. Коло суб'єктів таких правових зв'язків є специфічним і не тотожне колу суб'єктів інших цивільних правовідносин. Що ж це за особи та яке їх правове становище? Хто є засновниками, а хто учасниками підприємницьких товариств – ні законодавство, ні правова доктрина не мають однозначної відповіді на це питання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасний стан розвитку законодавства та наукової думки щодо з'ясування правового становища засновників та учасників підприємницьких товариств не має однозначного вирішення. Це пов'язано з різним розумінням як змісту досліджуваних категорій, так і кола належних їм прав та обов'язків, також моменту їх виникнення.

Загалом цивілістична доктрина та доктрина корпоративного права виходять з розмежування категорій «засновник» та «учасник» підприємницького товариства (Ю. М. Жорнокуй, С. О. Сліпченко, І. В. Спасиво-Фатєєва та ін.), проте мають місце випадки коли вказані поняття ототожнюються (В. М. Кравчук, І. В. Лу-

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ

кач) або між ними не проводиться чітка відмінність (В. В. Луць, І. Б. Саракун та ін.), що негативно впливає не лише на розвиток та стабільність цивільного законодавства (що ми маємо у контексті ст. 96¹ ЦК України), але й правозастосовної практики.

Метою статті є з'ясування законодавчих та доктринальних підходів до визначення правового становища засновників та учасників підприємницьких товариств.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи проблематику правового становища особи загалом, науковці мають різні погляди як щодо природи цього правового явища, так і його основних елементів. В юридичній літературі з цього питання існують різні точки зору. Переважно наукова спільнота поділилися на два табори, одні з фахівців визначають правове становище особи як юридично закріплене її становище в суспільстві, інші – роблять наголос на системі суб'єктивних прав, юридичних обов'язків і законних інтересів суб'єктів права, законодавчо встановлених та гарантованих державою. Вважаємо за доцільне підтримати другий підхід, оскільки саме система суб'єктивних прав, юридичних обов'язків та законних інтересів, притаманних конкретним суб'єктам, дозволить, в рамках корпоративних правовідносин, встановити коло їх учасників.

У цивільному праві законодавець і фахівці хоча й оперують загальним поняттям «учасник юридичної особи», однак єдиного визначення не пропонують. Учасниками, як правило, визнається широке коло суб'єктів: засновники, власники часток (акцій), пайовики кооперативів, засновники установ, унітарних підприємств, громадських організацій тощо. Отже, невизначеність змісту поняття «учасник юридичної особи», породжує чимале число проблем правозастосування як у діяльності органів, що відповідають за реєстрацію юридичних осіб, так і судів та практикуючих юристів.

Враховуючи положення ст. 96¹ ЦК України можна дійти помилкового висновку, що між категорією «учасник», «засновник», «акціонер» та «пайовик» можна поставити знак рівності. Помилка законодавця полягає у тому, що «учасник» і «засновник» є різними за правовим статусом особи; натомість «учасник» і «акціо-

нер» – «рівнозначні» поняття, відмінність між якими зумовлена організаційно-правовою формою юридичної особи, в якій вони беруть участь. Щодо пайовика, то маємо взагалі певний нормативний нонсенс, на який вже зверталася увага в юридичній літературі [2, с. 52–57]. Тобто у правозастосовній практиці майже не проводиться різниця між поняттями «засновник» і «учасник».

Хто такий засновник підприємницького товариства? Чи має він корпоративні права? На практиці часто виникає плутанина – під засновниками фактично розуміють учасників (акціонерів, членів), а загальні збори учасників (акціонерів, членів) називають загальними зборами засновників.

Існуючі підходи до розуміння категорії «засновник» можна звести до того, що це суб'єкт права, який вчиняє правочини, інші юридично значимі та фактичні дії, спрямовані на створення підприємницького товариства. Важливим у правовому статусі засновника є те, що саме він (або вони, якщо засновників декілька) приймає рішення про створення юридичної особи. ..., що покладає на засновників певні обов'язки та надає права, яких інші особи, окрім засновників, не мають [1, с. 103–104; 3, с. 25].

В юридичній літературі мають місце досить дискусійні думки, коли автори, ще до державної реєстрації підприємницького товариства, визнають засновників його учасниками та наділяють корпоративними правами. Так, на думку В. М. Кравчука кожен із засновників вступає у правовідносини із своїми партнерами на основі засновницького договору. У проміжку між його укладенням (прийняттям рішення про створення товариства) і державною реєстрацією товариства, між засновниками існують *корпоративні відносини*, пов'язані з участю у створюваному товаристві, у засновників виникають окремі корпоративні права (не в повному обсязі). ... Наведене дозволило цивілісту стверджувати, що ще до реєстрації товариства і тим більше до виникнення права власності на акцію в особи виникає *право на участь в установчих зборах*, де діє характерний для акціонерного товариства (далі – АТ) принцип визначення голосів відповідно до кількості акцій (відповідне право, на думку вченого, належить до корпоративних прав) [4, с. 40–41]. У свою чергу, І. В. Лукач стверджує, що засно-

вники є учасниками корпоративних правовідносин, ці відносини виникають ще до реєстрації корпорації. ... Хоча авторка сама ж собі суперечить, вказуючи, що засновником корпорації є особа, яка засновує товариство, фактично її статус змінюється на статус учасника з моменту державної реєстрації суб'єкта господарювання [5, с. 124, 137, 176]. При цьому, продовжує фахівець, корпоративних прав у засновника немає, проте він вступає в інші корпоративні правовідносини (виділено мною. – В. Ж). Аргументом для такого твердження обрана теза про те, що спір, який виникає щодо створення товариства, є корпоративним. Більше того, у п. 4 ч. 1 ст. 12 ГПК України (у чинній редакції – п. 3 ч. 1 ст. 20 ГПК України) у числі інших справ, підвідомчих господарському судам, названо справи про створення юридичних осіб [5, с. 175]. Майже аналогічну (дещо сплутану) позицію займає група фахівців на чолі з В. В. Луцем застерігаючи, що у господарських товариствах корпоративні правовідносини виникають між їх засновниками (учасниками) і самим товариством в результаті здійснення ними засновницьких прав, а також відносини між учасниками, що випливають з укладеного установчого договору. Зобов'язально-майнові відносини, які склалися між особами з приводу створення товариства, після його реєстрації переростають у відносини учасників, пов'язані з функціонування господарського товариства, які тепер вже можна назвати корпоративними. ... Корпоративні відносини містять правовідносини, що складаються між їхніми безпосередніми суб'єктами, які охоплюються поняттям «учасник» [6, с. 47]. Вважаємо вказаний підхід дискусійним, оскільки відносини між засновниками підприємницького товариства щодо його створення, не є корпоративними, бо характеризуються як речові або зобов'язальні. Відповідно й правильно вказується, що у засновника корпоративних прав немає, а вступає він не «в інші корпоративні правовідносини», а у речові або зобов'язальні.

Крім того, дискусійність вказаного підходу полягає у порівнянні установчих та загальних зборів. Навряд чи можна визнати установчі збори органом товариства і, відповідно, право на участь в установчих зборах правом на управління АТ. По-друге, факт проведення установчих зборів ще не свідчить про створення

товариства, оскільки, відповідно до ч. 4 ст. 87 ЦК України юридична особа вважається створеною з дня її державної реєстрації. Тим більше, що автори застерігають, що про будь-яку участь в товаристві можна вести мову лише після створення товариства, адже українське законодавство не визнає правосуб'єктності за незареєстрованими товариствами. Саме з моменту державної реєстрації юридичної особи вона вважається створеною і виникають корпоративні правовідносини між учасниками і цією юридичною особою. По-третє, жодних корпоративних відносин з факту укладення засновницького договору не виникає, а мають місце «звичайні» зобов'язальні відносини, як правильно вказується, «змістом яких є взаємні права та обов'язки, пов'язані зі створенням товариства».

На думку В. В. Луця при визначенні поняття «засновник» слід враховувати дві необхідні ознаки, які визначають його правовий статус. По-перше, це особи, які уклали між собою договір про створення АТ, а по-друге, після реєстрації юридичної особи правовий статус її засновників «вирівнюється» із правовим статусом інших акціонерів, які не брали участі у заснуванні акціонерної компанії. Останню ознаку слід враховувати особливо, оскільки практика діяльності АТ засвідчила, що часто у статутах цих товариств встановлювалися істотні пільги для осіб, які їх заснували. А це, у свою чергу, ставило у не вигідне становище інших акціонерів товариства. Отже, засновниками слід вважати акціонерів, які підписали договір про створення АТ [7, с. 128].

Щодо правовідносин між засновниками юридичної особи до її створення слід вказати, що вони не можуть вважатися повноцінними корпоративними правовідносинами, оскільки відсутня друга їх сторона – юридична особа, яка вважається створеною з моменту державної реєстрації. Засновники укладають між собою договір щодо створення юридичної особи, тому їх правовідносини мають договірний характер. Відсутні в них і корпоративні права, допоки не буде зареєстровано юридичну особу [8, с. 31]. Саме правосуб'єктність є необхідною передумовою наділення суб'єктивними правами, для виникнення яких необхідними є настання юридичних фактів, що спричиняють на основі правосуб'єктності

виникнення конкретного суб'єктивного права. Таким завершальним фактом, на думку В. В. Луця, є реєстрація юридичної особи в державному органі [6, с. 41].

Як підсумок слід зауважити, що поняття «засновник» вживається щодо осіб, які створили підприємницьке товариство. Головною первинною підставою виникнення корпоративних правовідносин є *створення товариства* [4, с. 62] (виділено мною – В. Ж.). Після державної реєстрації товариства всі засновники та особи, які в подальшому долучилися до участі в цих товариствах, іменуються учасниками. Вживання паралельно обох термінів недоречно [9, с. 60]. Подальша зміна складу учасників товариства не означає, що нових членів слід вважати його засновниками, оскільки до моменту їх прийняття юридична особа вже була створена (заєєстрована).

Для розмежування правового становища засновників та учасників юридичних осіб загалом, можна навести приклад, за яким установа як юридична особа має за основу не союз осіб, а майно, яким вона наділяється за волевиявленням її засновника (ів), що виражається в установчому акті, на підставі якого вона створена. У такої юридичної особи є засновники, але немає учасників. Виходячи з викладеного, можна зауважити, що кожне підприємницьке товариство обов'язково має засновника (ів), проте засновник не завжди отримує статус його учасника, так само як і не будь-який учасник такого товариства автоматично визнається його засновником. Вважаємо, що засновник не є учасником корпоративних правовідносин та не може мати жодних корпоративних прав.

Хто такий учасник підприємницького товариства? З якого моменту у нього виникають корпоративні права? ЦК України не надає визначення поняття «учасник юридичної особи». У ст. 114 цього Кодексу закріплено, що учасником господарського товариства може бути фізична або юридична особа.

Для АТ учасником є особа, яка має корпоративні права, – акціонер. Особа ж, яка підписалася на акції, ще таких прав не набуває. Вона лише може стати акціонером у разі сплати вартості акцій. Незважаючи на активність засновників до реєстрації АТ

і пасивність підписчиків як потенційних акціонерів, з моменту державної реєстрації товариства стан засновників і акціонерів вирівнюється, бо і ті, й інші по суті стають акціонерами – власниками акцій [10, с. 303]. Так, відповідно до ст. 5 Закону України «Про АТ» акціонерами товариства можуть бути фізичні та юридичні особи, а також держава в особі органу, уповноваженого управляти державним майном, або територіальна громада в особі органу, уповноваженого управляти комунальним майном, які є власниками акцій товариства. Слід підтримати підхід, за яким поняття «учасник господарського товариства» містить поняття «акціонер», тобто за своєю суттю є більш широким, однак відповідно до принципу «*lex specialis derogat lege generale*» (спеціальна норма скасовує загальну) вважається, що термін «учасник» недоцільно вживати щодо АТ [7, с. 130].

Категорія «член» товариства використовується для позначення учасників непідприємницьких товариств (наприклад, політичних партій, громадських організацій) та виробничих кооперативів. Стверджується, що за змістом поняття «член» та «учасник» товариства співпадають, мають тотожне значення [4, с. 43]. Це дозволило окремим фахівцям зауважити, що учасниками також можна вважати і членів виробничого кооперативу [6, с. 46]. Незважаючи на те, що поняття членства застосовується до тих видів товариств, у яких згідно з класичним підходом не виникає корпоративних правовідносин, члени деяких різновидів товариств все ж таки можуть мати корпоративні права. Зокрема, мова йде про членів тих кооперативів та товариств, які не лише здійснюють підприємницьку діяльність, а й можуть розподіляти частину прибутку між своїми членами, тобто за наявності всіх ознак корпоративних прав, передбачених законодавством. ... Слід погодитися з тим, що головна відмінність членства від участі в господарських товариствах полягає в обсязі немайнових прав щодо участі в управлінні відповідними юридичними особами. Так, якщо в господарських товариствах кількість голосів учасників залежить від їх частки в статутному (складеному) капіталі, то члени товариств (непідприємницьких, кредитних спілок, кооперативів) мають рівні права на участь в управлінні (абз. 2 ч. 2 ст. 2 Закону України

«Про кредитні спілки», абз. 3 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про кооперацію») [9, с. 66–67].

Учасниками товариства є особи, які мають весь обсяг корпоративних прав, характерний для певного виду товариства [4, с. 42]¹, а не їх частину. Адже особа, яка не повністю оплатила вартість акцій (частки, паю), може бути обмежена у здійсненні корпоративних прав. Інакше кажучи, деякі з цих прав (зокрема, право на одержання дивідендів) їй взагалі не належать [6, с. 47]. Тобто, логічно стверджувати, що ті, хто не мають «всього обсягу корпоративних прав, характерного для певного виду товариства» не є його учасниками. Саме на цій підставі засновники не можуть вважатися учасниками товариства, незважаючи на те, що вони його створили, але статуси «засновника» і «учасника» є відмінним, хоча може належати одній і тій же особі, але у різний часовий відтинок та мають різні підстави набуття².

Крім того, не може піддавати сумніву те, що виникнення корпоративних відносин як особливого виду цивільних відносин є можливим лише в рамках створеної правосуб'єктної юридичної особи, організаційно-правова форма якої ґрунтується на засадах членства і опосередковує відносини, пов'язані з економічною участю в такій юридичній особі та (або) залученням до управління її підприємницькою діяльністю [12, с. 37–42].

Отже, слід проводити відмінність у правовому становищі засновників та учасників (акціонерів, членів) юридичних осіб, яким можуть належати корпоративні права [2, с. 52–57]. Таким чином,

1 Нами вже зверталася увага на суперечливість вказаної позиції, яка полягає в тому, що автором не позначено відмінність між категоріями осіб – суб'єктів корпоративних відносин. Наприклад, за ст. 25 і 26 Закону України «Про акціонерні товариства» (у чинній редакції Закону ст. 27 та 28) акціонери – власники простих акцій та акціонери – власники привілейованих акцій наділяються різними обсягами корпоративних прав. Однак це не свідчить про те, що одні або інші не мають «всього обсягу корпоративних прав» та не визнаються суб'єктами досліджуваних відносин [11, с. 85].

2 Зокрема стверджується, що корпоративні права, у т. ч. право на управління та частку у статутному капіталі, можуть виникати лише з моменту вступу члена до складу учасників – до цього моменту він є засновником (якщо товариство не створене) або особою, що має намір стати учасником (якщо товариство вже створене) [5, с. 177].

різниця між вказаними термінами існує. Засновниками підприємницьких товариств є фізичні та юридичні особи, які приймають рішення про їх створення, затверджують статuti (засновницькі договори) та обирають (призначають) органи юридичних осіб. Засновники користуються правом голосу на зборах у межах оплачених часток або акцій і у більшості випадків несуть видатки під час державної реєстрації юридичної особи. Щодо зобов'язань, то має місце солідарна відповідальність за зобов'язаннями, пов'язаним із створенням юридичної особи. Після такої реєстрації засновник, як правило, стає учасником товариства. Виключення становлять випадки неоплати засновником своєї частки (акцій) у статутному (складеному) капіталі. При цьому терміни «засновник» та «учасник» не збігаються за змістом: кожна юридична особа має засновників, але засновник не завжди вважається учасником юридичної особи, так само не кожен учасник юридичної особи є її засновником.

Висновки. Поняття «засновник» вживається щодо осіб, які створили підприємницьке товариство. Головною первинною підставою виникнення корпоративних правовідносин є створення товариства. Після державної реєстрації товариства всі засновники та особи, які в подальшому долучилися до участі в цих товариствах, іменуються учасниками (акціонерами, членами) залежно від його організаційно-правової форми. Вживання паралельно обох термінів недоречно. Подальша зміна складу учасників товариства не означає, що нових членів слід вважати його засновниками, оскільки до моменту їх прийняття юридична особа вже була створена (зареєстрована).

Кожне підприємницьке товариство обов'язково має засновника (ів), проте засновник не завжди отримує статус його учасника (акціонера, члена), так само як і не будь-який учасник (акціонер, член) такого товариства автоматично визнається його засновником. Вважаємо, що засновник не є учасником корпоративних правовідносин та не може мати жодних корпоративних прав.

Для характеристики корпоративних правовідносин в рамках підприємницьких товариств однієї ознаки «членства» недостатньо, оскільки доцільно враховувати також можливість участі

особи в управлінні корпорацією і, як факультативний критерій, наявність статутного капіталу (з поділом його на частки (акції)) як показник для визначення порядку управління (окреслення кількості голосів у кожного учасника).

1. *Корпоративне право України : підручник / В. В. Луць, В. А. Васильєва, О. Р. Кібенко, І. В. Спасибо-Фатєєва [та ін.]; за заг. ред. В. В. Луця. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 384 с.*
2. *Жорнокуй Ю. М. Реформа цивільного законодавства чи повернення у 1990-ті роки: актуальність одного питання. Цивільне право: проблеми теорії та правозастосування : матеріали XXI наук.-практ. конф., присвяч. 101-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР, ректора Харків. юрид. ін-ту (1962–1987 рр.) В. П. Маслова (Харків, 17 лют. 2023 р.). Харків : НІОУ імені Ярослава Мудрого, 2023. С. 52–57.*
3. *Корпоративне право: навч. посіб. / О. В. Гарагонич, С. М. Грудницька, Л. М. Дорошенко [та ін.]; за заг. ред. О. В. Гарагонича, С. М. Грудницької, Л. М. Дорошенко. 2-е вид., випр. і доп.. Київ : Вид. дім «АртЕк», 2018. 400 с.*
4. *Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: монографія. Львів: Край, 2009. 464 с.*
5. *Лукач І. В. Теоретичні проблеми правового регулювання корпоративних відносин в Україні : монографія. Київ : Ліра-К, 2015. 432 с.*
6. *Здійснення та захист корпоративних прав в Україні (цивільно-правові аспекти): монографія / за заг. ред. В. В. Луця. Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. 320 с.*
7. *Луць В. В., Сивий Р. Б., Яворська О. С. Акціонерне право : навч. посіб. / За ред. В. В. Луця, О. Д. Крупчана. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. 256 с.*
8. *Корпоративні спори: правові позиції Верховного Суду та коментарі науковців / [І. В. Спасибо-Фатєєва, Г. О. Вронська та ін.]; за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, 2019. 280 с.*
9. *Корпоративні спори : комент. суд. практики / [І. В. Спасибо-Фатєєва, В. І. Крат, Н. Ю. Філатова та ін.]; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2018. 288 с.*
10. *Корпоративне управління : монографія / І. Спасибо-Фатєєва, О. Кібенко, В. Борисова; За ред. проф. І. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2007. 500 с.*
11. *Корпоративні правовідносини: монографія / Ю. М. Жорнокуй, С. О. Сліпченко, В. Г. Жорнокуй. Харків : ЕКУС, 2021. 248 с.*

12. Жорнокуй Ю. М. Питання щодо визнання критерія «членство» єдиним для кваліфікації корпоративних відносин. Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 97-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Харків, 20 трав. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Харків : ХНУВС, 2022. С. 37–42.

Zhornokui V. H. Founders vs Participants of Entrepreneurial Companies: Legislation and Legal Doctrine's Current Situation

The author has analyzed the current situation of legislation and legal doctrine on understanding the categories of «founder» and «participant» of an entrepreneurial company. It has been concluded that there is no distinction between them in the current legislation, which allows certain experts to identify the specified concepts. The author has substantiated opinion that the concept of «founder» is used in relation to persons who created entrepreneurial companies.

It has been proved that the main primary reason for the emergence of corporate legal relations is the creation of a company. All founders and persons who subsequently joined those companies after the state registration of companies are called participants (shareholders, members) depending on its organizational and legal form. The parallel use of both terms is inappropriate. Further change in the membership of the company does not mean that new members should be considered as founders, since an entrepreneurial company was already created (registered) by the time of their membership.

Particular attention has been paid to the fact that every entrepreneurial company necessarily has a founder (founders), however, a founder does not always receive the status of its participant (shareholder, member), just like not every participant (shareholder, member) of such a company is automatically recognized as its founder. It has been substantiated that a founder is not a participant in corporate legal relations and cannot have any corporate rights.

The feature of «membership» is not enough to characterize corporate legal relations within the framework of entrepreneurial companies, since it is advisable to take into account the possibility of a person's participation in the management of a corporation, and, as an optional criterion, the charter capital (with its division into shares) as an indicator for determining the management procedure (delineation of the number of votes for each participant).

Keywords: founders, members, a shareholder, legal entity, entrepreneurial company, corporate rights, corporate duties.

Жорнокуй В. Г. Засновники в. учасники підприємницьких товариств: сучасний стан законодавства та правової доктрини.

Проаналізовано сучасний стан законодавства та правової доктрини щодо розуміння категорій «засновник» та «учасник» підприємницького товариства. Зроблено висновок про відсутність їх розмежування у чинному законодавстві,

що дозволяє окремим фахівцям ототожнювати вказані поняття. Обґрунтована думка, що поняття «засновник» вживається щодо осіб, які створили підприємницьке товариство.

Доведено, що головною первинною підставою виникнення корпоративних правовідносин є створення товариства. Після державної реєстрації товариства всі засновники та особи, які в подальшому долучилися до участі в цих товариствах, іменуються учасниками (акціонерами, членами) залежно від його організаційно-правової форми. Вживання паралельно обох термінів недоречно. Подальша зміна складу учасників товариства не означає, що нових членів слід вважати його засновниками, оскільки до моменту їх прийняття підприємницьке товариство вже було створене (зареєстроване).

Звернута увага, що кожне підприємницьке товариство обов'язково має засновника (ів), проте засновник не завжди отримує статус його учасника (акціонера, члена), так само як і не будь-який учасник (акціонер, член) такого товариства автоматично визнається його засновником. Обґрунтовано, що засновник не є учасником корпоративних правовідносин та не може мати жодних корпоративних прав.

Для характеристики корпоративних правовідносин в рамках підприємницьких товариств однієї ознаки «членства» недостатньо, оскільки доцільно враховувати також можливість участі особи в управлінні корпорацією і, як факультативний критерій, наявність статутного капіталу (з поділом його на частки (акції)) як показник для визначення порядку управління (окреслення кількості голосів у кожного учасника).

Ключові слова: засновники, учасники, акціонер, юридична особа, підприємницьке товариство, корпоративні права, корпоративні обов'язки.